

MUZEJSKI VJESNIK 15

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kumrovac, Kutina, Sesvete, Sveti Ivan Zelina, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske toplice, Veliki Tabor, Virje.

Broj 15/1992

Godina XV

Urednički kolegij:

Ana Bobovec (Kutina), Miroslav Klemm (Varaždin), Slavica Moslavac (Kutina),
Marina Šimek (Varaždin)

Tehnički urednik:

Svenibor Pohajda

Korektura:

Zdenka Belić, Ana Bobovec

Nakladnik:

Muzej Moslavine u Kutini

Za nakladnika:

Slavica Moslavac

Priprema i tisak:

»Grata« Bjelovar

Naklada: 650 primjeraka

»Muzejski vjesnik« izlazi jedamput godišnje.

Rukopisi se ne honoriraju i ne vraćaju.

Za sadržaj i lekturu tekstova odgovorni su autori.

»Muzejski vjesnik« solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

d) Izvedbene dokumentacije za građevinsku sanaciju eksterijernih prostora.

V ETAPA — 1994. GODINA

a) Građevinska sanacija cjeline objekta sa svim potrebnim instalaterskim zahvatima

b) Izrada dokumentacije za unutarnje uređenje i prezentacije kako cjeline tako i pojedinih dijelova

c) Izvedbeni projekti dijelova objekta koji imaju novu namjenu — u toj fazi moguće je i kompletno uređenje do puštanja u funkciju

d) Uređenje — obnova eksterijera objekata — hodne površine, hortikultume površine itd.

VI ETAPA — 1995. godina i dalje

Konzervatorsko-restauratorski radovi na objektu

— na tekstilnim oblogama

— na ugrađenom inventaru i dekoracijama

— na pokretnom inventaru

— na elementima kamene plastike interijera i eksterijera — grbovi posebno.

KAPELICA SV. IVANA

a) konzervatorsko-restauratorska istraživanja

b) građevinska sanacija

c) restauracija inventara.

OBJEKTI PRIRODE

JEZERO revitalizirati saniranjem u 2 osnovna pravca. S jedne strane nužno je spriječiti ili smanjiti ulaz organske otopljene i suspendirane tvari i s

druge strane ukloniti sekundarno zagađenje koje se u obliku planktonske muteži i taloga sa detritusom sakuplja pri dnu jezera. O tome postoji razrađen program radova koji uključuje, u slučaju potrebe i nastavak radova do pripreme vode za pice.

KUPALIŠTE u perivoju izgrađeno šezdesetih godina a obnovljeno osamdesetih, neodložno, au sklopu Projekta obnove perivoja, treba ukloniti zatrpavanjem i uspostavom originalne povjesne livade.

STAMBENI OBJEKT KRAJ JEZERA dio nekađanje vrtlarije uklopiti sadržajno u djelatnosti parka odnosno Ustanove.

"CRVENU KUĆICU" na jezeru obnoviti u funkciji sadržaja šetnice oko jezera, te kao ishodišnog objekta nove lučice.

Sve ostale elemente parka obnoviti prema izvornim oblicima i izgledu iz sredine XIX stoljeća, a na temelju posebnog Projekta obnove perivoja. U cijeloj problematici očuvanja parka pokrenuti inicijativu za institucionaliziranjem parka prirode prema Prostornom planu Hrvatske, što podrazumijeva interdisciplinarnu znanstvenu obradu prostora, izradu i donošenje Prostornog plana područja posebne namjene, te stvaranje organizacionih pretpostavki za osiguranje provođenja mjera i aktivnosti u skladu sa stručno utvrđenim parametrima.

U cilju što efikasnijeg privođenja svih ovih Programa i aktivnosti realizaciji, neophodno je i kontinuirano provoditi aktivnosti u nekoliko smjerova:

1 — temeljem ukupne povjesne valorizacije kompleksa inzistirati na adekvatnoj najvišoj spomeničkoj klasifikaciji

2 — u svezi sa značajem Ustanovu "dići" formalno, pravno, pa i financijski na Republički proračun

3 — stimulirati tržišnu orijentaciju Ustanove na način da se budžetski financira tzv. hladni pogon — dakle osobni dohoci uposlenih, a ukupni prihodi realizirani na tržištu služe kao participacija, odnosno obavezno učešće kod financiranja zaštitnih radova.

Vesna Vrabec, Muzej Brdovec

OBNOVA GROBNICE OBITELJI JELAČIĆ U NOVIM DVORIMA /ZAPREŠIĆ/

Dvorački kompleks Novi Dvori kraj Zaprešića rijetki je primjer dobro očuvana cjelovitog gospodarstva. Uz dvorac, sačuvane su i gospodarske zgrade: vršilnica, staja, kukuružnjak, troetažna zgrada za spremanje plodina, mljekareva kuća, vrtlarska kuća, a cijeli kompleks još čine kapela Sv. Josipa, neposredno uz dvorac, te grobnica-mauzolej obitelji Jelačić smještena u park-šumi nedaleko dvorca.

Grobnicu je odlučio graditi ban Josip Jelačić kako bi u njoj vječni počinak našla cijela obitelj Jelačić. U svojoj oporuci od 8. veljače 1857. godine ban je zapisao "Ako mi milost Božja uzdrži zdravlje i dulji život,

namjeravam u Novim Dvorima graditi obiteljsku grobnicu, gdje bi se ostaci mojih nezaboravnih roditelja, moje sestre i prerano mi umrle ljubljene kćerke imali sahraniti... Ako me božja providnost prije pozove, tada gradnju obiteljske grobnice stavljam u dužnost mojoj udovici Sofiji". Ban, nažalost, svoj naum nije uspio ostvariti jer, shrvan bolešću, umire u noći 19/20. svibnja 1859 godine. Kada se banova udovica, grofica Sofija, preudala 1863. godine imanje preuzima banov brat grof Đuro Jelačić, a time i obavezu gradnje obiteljske grobnice. Tek dva desetljeća kasnije grof Đuro započinje gradnju grobnice.

Grobnica obitelji Jelačić, snimljeno 1983. god.

Grobnica Jelačić neposredno prije početka obnove

Izradu projekta i nadzor nad gradnjom grof je povjerio Hermanu Bolleu, koji tada radi na obnovi zagrebačke katedrale. U strukturi, a osobito u plastičkim detaljima, grobnica ima izazita obilježja historijskog stila, točnije oblikovana je u neogotičkom slogu. Korpus grobnice čini grobna komora ukopana za šest stepenica u zemlju. Iznad nje se dvokrakim, zavojitim stubištem penje na terasu. Terasa je ograđena lijepom kovanom ogradom na načinu kamenom postamentu. Ogradu i teška kovana vrata, kojima je grobnica zatvorena, iskovao je zagrebački bravarski majstor Mesic. U podnožju terase, nasuprot ulaza u grobnicu, nalazi se nadgrobni spomenik, koncipiran u obliku trodjelnog gotičkog retabla. Njegov središnji, viši dio, blago izbačen u prostor, nosi uklesan grb bana Jelačića i čuveno banovo geslo "Što bog dađe i sreća junačka". Nad njim stajao je visoki kameni križ. Uz grb uzidane su dvije mramorne ploče. Na lijevoj je urezano "Familiae Jelačić de Buzin". Desno je nadgrobna ploča Marka i Jurice, sinova grofa Đure Jelačića. Pored tih ploča, u ogradu terase, ugrađene su i male crne ploče. Na njima su trebala biti urezana imena ostalih članova obitelji Jelačić. Danas te ploče više nisu pronađene. Zabati segmenata retabla i stupići na uglovima ograde ukrašeni su minuciozno izvedenim vegetabilnim ornamentalnim ukrasima. Grobnica je izrađena iz kamena koji je ostao od obnove katedrale i dijelom iz kamena iz kamenoloma u Vrapču. Klesarske radove radio je klesar Ivan Kottal, a kiparske radove na terasi kipar i klesar Ignac Franz. Grobna komora za smještaj lijesova podijeljena je u dva nivoa. Zračenje je provedeno kroz dva bočna i dva stražnja prozora lučnog nadvoja, zatvorena ornamentiranim, kovanim željeznim rešetkama. Grobnica je dovršena 1884. godine i 16. studenog obavljena je svečana posveta. Taj čin obavio je kanonik i opat dr. Franjo Rački.

Posljednji ukop u grobnicu bio je 1934. godine kada je pokopana grofica Anka Jelačić, posljednji potomak obitelji Jelačić. Već slijedeće godine grobnica je provaljena i opljačkana. Kasnije je grobnica nekoliko puta devastirana, te su prozori i ulaz morali biti zazidani. Posljednje razaranje bilo je 1987. godine kada je razrušena ograda i razbijeni kameni stupići na uglovima. Okoliš grobnice bio je zapušten, te je grobnica tako propadala zaboravljena i obrasla trnjem i raslinjem.

Nakon vraćanja spomenika banu Jelačiću na njegovo staro mjesto na središnji zagrebački trg ostalo je neutrošenih 11.000.000.- dinara za koje je određeno da će biti utrošeni u obnovu Novih Dvora. Početkom 1991. godine grobnica je otvorena i započinju radovi.

Prema povijesnim zapisima u grobnici je bilo sahranjeno 11 članova obitelji Jelačić: Grof Đuro (umro 1901), njegova supruga Hermina (1906), sinovi (Marko (1882), Jurica (1894), kćeri Vera (1918), Jela (1927), Anka (1934), majka Ana (1837), sestra Cecilija (1830), te Marija (1888) i Paula (1888) supruga i kćerka grofa Antuna Jelačića. Neki pokojnici preneseni su s Jurjevskog groblja 1909. (Ana i Cecilija), a 1933. iz arkada na Mirogoju grofica Anka dala je prenijeti ostale članove obitelji (Đuro, Hermina, Marko i

Ponovo sastavljena grobnica, prosinac 1991.

Vera). Tada je grofica Anka dala podići horizontalne razdjelne, te su lijesovi raspoređeni u dva nivoa. Međutim prilikom ekshumacija 24. 1. 1991. u grobnici je pronađeno 7 lijesova i mumificirano tijelo malog djeteta. To je tijelo banove kćerke Ane nekada izvađeno iz kapele sv. Josipa gdje je počivala zajedno s ocem. Unutrašnjost grobnice bila je zatrpána šutom, a lijesovi razvaljeni i jako uništeni. Nakon ekshumacije tijela pokojnika prenesena su na Mirogoj, a u proljeće se pristupilo obnovi grobnice. Prethodno je građevinskim istraživanjem ustanovljeno da grobnicu nije moguće sanirati i restaurirati, već da je treba rasložiti i ponovo graditi. Grobnica, sagrađena od cigle, bila je vlagom dosta uništena. Zbog slabih temelja i pomicanja terena bila je narušena i statika objekta, te je došlo do naginjanja zidova i nadgrobne ploče na terasi, uslijed čega se nagnuo križ i srušio se osamdesetih godina. Kamena oplata grobnice prvo je brižno rasložena, a zatim je zidani dio potpuno srušen. Nakon sanacije terena i provođenja odvodnje započeta je ponovna izgradnja grobnice. Ovog puta korpus grobnice napravljen je od armirana betona. Kamena oplata vraćena je, a dijelovi koji su bili jače oštećeni zamijenjeni su novim bizekom. Stepenište, koje je bilo znatno oštećeno, zamijenjeno je novim od tamna mramora. Nadgrobni "retabl" očišćen je, a oštećeni vegetabilni ukrasi su restaurirani. Za obnovu je korištena postojeća stara kamena masa, istucana i povezana sintetičkom smjesom, te zatim klesana. Kiparske radove na grobnici radi kipar Vladimir Herljević. Novu željeznu ogradu i vrata radi majstor Ivan Prežigalo. Arhitektonski snimak i projektnu dokumentaciju grobnice radio je dr. Zorislav Horvat iz Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture. On je ujedno i konzultant za gradnju grobnice, a nadzor gradnje vrši Forum (Ing. Mladen Kezerle).

Radovi na grobnici privode se kraju. Preostaje još postavljanje ograde i uređenje unutrašnjosti i okoliša. Prema predviđanju graditelja grobnica bi trebala biti potpuno obnovljena u svibnju ove godine.